

הצצה לעולמם הרגשי של עורכי דין המגנים על עברייני מין

מלי שחורי ביטון וענת משיח

פרופ' מלי שחורי ביטון, החוג לקרימינולוגיה, אוניברסיטת אריאל

גבי ענת משיח, קרימינולוגית שיקומית, ממונה בכירה, ממשק טיפולי שיקומי, הסניגוריה הציבורית הארצית, משרד המשפטים.

תקציר

במחקר הנוכחי נעשה ניסיון להעשיר את הידע הקיים בספרות, בכך שבדק את האופן שבו עורכי דין המייצגים עברייני מין תופסים את העבודה עם עברייני מין והאם יש השפעה לייצוג של עברייני מין על חיי היום יום של הם ועל רווחתם הנפשית. במחקר השתתפו חמישה עשר סגורים המייצגים עברייני מין מטעם הסניגוריה הציבורית, כחלק מעבודתם. איסוף הנתונים נעשה באמצעות ראיון מובנה חצי פתוח. כל המשתתפים נשאלו שאלות זהות, תוך שלכל אחד מהם ניתנה האפשרות להביע את דעתו האישית ולתאר את החוויות הייחודיות לו. הממצאים מצביעים על תמונה מורכבת של ההשפעות וההשלכות של העבודה עם עברייני מין. לצד הניסיון לשמור על אובייקטיביות ואי שיפוטיים, מושגים שחזרו בדברי המרואיינים, תארו המשתתפים מנעד רחב של רגשות לנוכח החשיפה לסוג העבירות והצורך להגן על עברייני מין כחלק מעבודתם. תוארו רגשות של כעס, גועל ודחיה מהחשיפה לאופי העבירות לצד תחושות של רחמים ואמפתיה. התיאורים שעלו מהניתוחים, מהווים תמיכה משמעותית למחיר הרגשי שמשלמים עורכי הדין ולקיומם של מדדי מצוקה. תוארו רגשות של חשדנות, אובדן אמון, ושימוש, לרוב באופן לא מודע, בטכניקות ובמנגנוני הגנה של ניתוק רגשי, הדחקה והימנעות, כחלק מההתמודדות עם החשיפה לתכנים העולים במסגרת עבודתם, לצד חרדה ופחד שמלווים אותם בהתנהלות היומיומית שלהם עם ילדיהם.

מילות מפתח: עברייני מין, סגורים, השפעות רגשיות, השפעות התנהגותיות

A glance at the emotional world of sex crimes defense attorneys

Abstract

The current study attempted to enrich the literature by exploring how defense attorneys representing sex offenders perceive their work with their clients and whether representing sex offenders affects their daily life and mental well-being. The study included fifteen sex crimes defense attorneys. Data collection was carried out by means of a semi-open structured interview. All the participants were asked identical questions, and each was given the option of expressing his or her personal opinion and describing unique experiences. The findings indicate a complex portrait of the effects and consequences of working with sex offenders. Side by side with the attempt to maintain an objective and nonjudgmental attitude, terms repeatedly utilized by the interviewees, the participants described a wide range of feelings following their exposure to the different types of offenses and the need to defend sex offenders as part of their work. Described were feelings of anger, disgust, and revulsion resulting from exposure to the nature of the offenses, together with feelings of pity and empathy. The descriptions that arose from the analyses provide significant support for the emotional price paid by the attorneys and for the existence of distress measures. The feelings described included suspicion, loss of trust, and mostly subconscious use of defense techniques and mechanisms consisting of emotional dissociation, repression, and avoidance, as part of coping with exposure to the contents that arise in their work, in addition to the anxiety and fear that accompany them in their daily conduct with their own children.

Keywords: sex offenders, defense attorneys, emotional effects, behavioral effects

מבוא

העיסוק בסטיות מיניות ובעבריינות מין הינו עתיק יומין, אולם בשני העשורים האחרונים אנו עדים לעלייה ניכרת במודעות הציבורית והמקצועית בכל הקשור בעבירות מין, בהשפעה שיש להן על החברה בכלל ועל הקורבנות בפרט. כל אלה תרמו לדיון מחודש באשר לתגובה החברתית הראויה לפיתוח יוזמות לחקיקה ולטיפול בעברייני מין (שחורי, בן דוד ואידיסיס, 2008; Przybylski, 2015). אלה הובילו לעליה משמעותית במספר אנשי מקצוע העוסקים בתחום (Dreier & Wright, 2011; Severson & Pettus-

(Davis, 2013; Slater & Lambie, 2011). לצד עלייה זו, התרבו גם העדויות לכך שעבודה עם עברייני מין והעיסוק בתכנים הקשורים בפגיעות מיניות, יש בהם כדי להשפיע על רווחתם הנפשית של העוסקים בתחום (לסקירת הספרות ראו: Baum & Moyal, 2018).

עיקר העדויות מגיע ממטפלים בתחום בריאות הנפש (ראו למשל, Kozar & Day, 2017). המחקר מראה כי העבודה בתחום מפגישה את העוסקים בה עם תכנים טראומטיים ועם רמות גבוהות של לחץ. מחקרים שונים הדגישו את הקשר שיש בין חשיפה לתכני העבירות ולמאפיינים של עברייני מין (למשל, חשיפה להתנהגויות סוטות, לעיוותי חשיבה וכדומה) ובין מדדי מצוקה אצל מטפלים שנחשפו להם (Dreier & Wright, 2011; Hatcher & Noakes, 2010; Severson & Pettus-Davis, 2013; Sheehy & Sabin-Farrel, 2009). על אף שלרוב לא מדובר במצבים פתולוגיים (Carmel & Friedlander, 2003), מחקרים מראים כי לחשיפה השפעה משמעותית במישור הקוגניטיבי, הרגשי, ההתנהגותי והפיזי של מטפלים בעברייני מין (ראו מאמרי סקירה: Baum & Bach & Demuth, 2018; Moyal, 2018).

עיקר המחקר שהתמקד בהשפעות של עבודה עם עברייני מין התמקד באנשי טיפול (לסקירה ראו: Baum & Moyal, 2018), אולם הוא חסר בכל הנוגע להשפעות שיש לעבודה עם עברייני מין, במסגרת מערכת המשפט הפלילי בכלל ועורכי דין המגינים עליהם-בפרט. מחקרים שונים מראים כי גם הם חשופים להשפעות הרגשיות העשויות להיות בעבודה עם אוכלוסיות פורנזיות (לייטרסדורף-שקדי וגל, תשע"ז; Maroney, 2011). כך למשל, במחקר אורך שבדק את ההשלכות של חשיפה לחוויות טראומטיות של עורכי דין מהסנגוריה הציבורית של ויסקונסין מצא אצל עורכי הדין סימפטומים של הפרעה פוסט טראומטית (PTSD), דיכאון ובעיות בתפקוד היומיומי לאורך זמן, מעבר למשתנים הקשורים בגיל, במין ובמשך החשיפה והצביע על הצורך בתמיכה בניהול עוצמת החשיפה ובטיפול בסימפטומים (Levin et al., 2012).

בניסיון לצמצם ככל האפשר את ההשלכות השליליות, נעשו מאמצים נרחבים לזהות גורמי סיכון וגורמי הגנה, ולספק מענה באמצעות הכשרה מתאימה, תמיכה מקצועית וכדומה (לסקירה ראו: Baum & Moyal, 2018). זאת, מתוך הבנה בצורך במיומנויות הנדרשות לצורך עבודה עם עברייני מין (Knight & Modi, 2014). עם זאת, בשונה מאנשי טיפול שרוכשים כלים להתמודדות עם מצבי לחץ במסגרת

לימודיהם והכשרתם, לרוב, למשפטינים אין את ההכשרה המתאימה להתמודד עם ההשפעות הללו (לבנקרון 2014).

ההשפעה שיש לאופי העבודה במסגרת מערכת המשפט הפלילי בכלל (למשל, שופטים, סניגורים, תובעים) זכתה להתייחסות רק בעשור האחרון (Knight, Phillips, & Chapman, 2016). ההסבר לחוסר המחקר בתחום, יתכן וקשור בתפיסה לפיה בתי משפט מבוססים על הגיון ולא על רגש, וכי עבודת המשפטינים מבוססת על שכלתנות ורציונאליזם (לבנקרון, 2014; Bergman & Wettergan, 2015). כך למשל, הנורמות המקובלות של פרקטיקה משפטית מלמדות את עורכי הדין לנתק שיקולים מוסריים מהביצוע המקצועי, לתמוך בקנאות בלקוחותיהם, ולבצע את עבודתם ללא מעורבות רגשית. כל זאת, מבלי להתייחס ליכולת שלהם לעשות זאת או להשפעות עליהם ולמחיר הנפשי הנדרש מהם (Maroney, 2011).

עם זאת, מתרחבת ההסכמה כי לא ניתן לנתק את הרגש מההתנהגות הרציונאלית. על אף שהקשר בין השניים לא תמיד ברור, לא יהיה זה נכון לומר כי מדובר בחלוקה דיכוטומית (Bergman & Wettergan, 2015). משפטינים, בשר ודם, כפופים לאותם רגשות ולאותם חולשות אנושיות המשפיעות על כולנו (Maroney, 2013). היטיבה לתאר זאת יקרן (Yakren, 2008) במאמרה: "מלמדים אותנו להיות נאמנים לעצמנו, לאמונות שלנו, לערכים שלנו... אבל אנו מגלים כי המקצוע בו בחרנו דורש לעיתים קרובות את ההפך, אנו מתפשרים על עמדותינו ורגשותינו האישיים, כשהם לא מתיישבים עם האינטרסים של הלקוחות שלנו... וזה עשוי לגבות מחיר פסיכולוגי גבוה מעורכי הדין" (עמ' 41).

על אף שאין מונח עקבי להשפעה של חשיפה עקיפה באוכלוסיות שונות, המושגים הנפוצים ביותר לתיאור התופעה הם: טראומה משנית (secondary traumatic stress) המכונה גם עייפות-חמלה (compassion fatigue) (Figley, 1995), טראומה עקיפה (vicarious traumatization) (McCann & Pearlman, 1990) ושחיקה (burnout) (Maslach, 1982). כל הארבעה חולקים קווי דמיון משמעותיים אך התפתחו ממסגרות תיאורטיות שונות. בעוד שלושת המושגים הראשונים פותחו במקור כדי להעריך את ההשפעה שיש לעבודה של מטפלים עם ניצולי טראומה, המושג שחיקה נועד לבדוק בעיקר תגובות של לחץ לסביבת עבודה. עם הזמן, שימשו המושגים לבחינה של השפעות במגוון של אוכלוסיות (למשל, שוטרים שופטים, עורכי דין, צוותי רפואה ועוד) (לסקירה ראו: Bach & Demuth, 2018; Baum & Moyal, 2018). כל אלה שימשו בכדי לתאר את ההשפעות בהקשר להיחשפות לאירועים טראומטיים או למצבי

לחץ באופן עקיף, שלא ממקור ראשון במגוון של אוכלוסיות (Hurrell, 2018; Bach & Demuth, 2018; Draycott, & Andrews, 2018).

במחקר הנוכחי נעשה ניסיון להעשיר את הידע הקיים בספרות, בכך שבדק את האופן שבו עורכי דין המייצגים עברייני מין תופסים את העבודה עם עברייני מין והאם יש השפעה לייצוג של עברייני מין על חיי היום יום של הם ועל רווחתם הנפשית.

שיטה

שיטת המחקר בה נעשה שימוש מבוססת על עקרונות השיטה האיכותנית, המעוגנת בגישה הפנומנולוגית (שיטה איכותנית-פנומנולוגית). בבסיס המחקר הפנומנולוגי עומדת החוויה האישית, הסובייקטיבית של הפרט, האופן שבו הוא מפרש את אותה חוויה והאופן שבו הוא מספר אותה (שלסקי ואריאלי, 2016; Finlay, 2011). על פי גישה זו, יש להתבונן במציאות כפי שהיא מוצגת מזווית הראיה הסובייקטיבית של מושאי המחקר ומהאופן בו הם חווים את המציאות ומפרשים אותה. בממצאי המחקר משולבים ציטוטים של מושאי המחקר המשקפים את עולמם האותנטי, ומאפשרים הבנה של עולמם, אופן חשיבתם ופרשנותם. החוקר הפנומנולוגי מסיק בשיטתיות ובאובייקטיביות את המאפיינים של המסרים בתחום התוכן הנחקר (צבר בן-יהושע, 2001; שקדי, 2015).

משתתפים

במחקר השתתפו 15 סניגורים כולם יהודים, ילידי הארץ. מתוכם, שמונה נשים (53.3%) ושבעה גברים (46.7%), בטווח גילאים הנע בין 36-50 (ממוצע: 42, ס"ת: 4.63). תשעה מהם נשואים (60%), שניים גרושים (13.3%) וארבעה רווקים (26.7%). ל-11 (73.3%) מהמרואיינים יש ילדים. עשרה מרואיינים (66.7%) הגדירו את עצמם כחילוניים, 2 (13.3%) כמסורתיים, אחד כדתי (6.7%), ושני מרואיינים (13.3%) בחרו שלא להגדיר את עצמם. לכולם תואר ראשון במשפטים, לשבעה מהם (46.7%) גם תואר שני. כל המרואיינים עוסקים בתחום הפלילי מזה שנים (ממוצע: 14.80, ס"ת: 4.97), כמו גם במסגרת הסניגוריה הציבורית (ממוצע: 12.93, ס"ת: 5.31). כל המרואיינים מטפלים בתיקים פליליים במגוון הליכים ובמגוון

עבירות, ביניהם תיקים של עבירות מין בהיקף של בין 10%-90% מהייצוג. 11 סניגורים חיצוניים וארבעה סניגורים פנימיים.¹ (73% ו-27%, בהתאמה) בלוח 1 מוצגים נתונים פרטניים לכל מרואיין.

¹ "סניגור פנימי" הוא עורך דין עובד הסניגוריה הציבורית במשרד המשפטים, ו"סניגור חיצוני" הוא עורך דין פרטי, המייצג לקוחות מטעם הסניגוריה הציבורית ובפיקוחה, ומקבל את שכר טרחתו ממנה.

לוח 1. נתונים דמוגרפים של המשתתפים

מספר	שם בדוי	גיל	מין	מצב משפחתי	ילדים	השכלה	ותק במקצוע	אחוז הייצוג בעבירות מין	סוג העסקה
1	רונית	47	נקבה	נשואה	3 קטינים	תואר ראשון במשפטים	23	90%	חיצונית
2	דוד	43	זכר	נשוי	3 קטינים	תואר ראשון במשפטים	16	40%	חיצוני
3	הלנה	44	נקבה	גרושה	2 קטינים	תארים ראשונים במשפטים ובחינוך	12	20%	פנימית
4	רוית	37	נקבה	גרושה	2 קטינים	תואר ראשון במשפטים	11	20%	חיצונית
5	דלית	45	נקבה	נשואה	4 קטינים	תואר ראשון במשפטים ותואר שני בקרימינולוגיה	17	50%	פנימית
6	אופיר	46	זכר	נשוי	4 קטינים	תואר ראשון במשפטים	18	25%	חיצוני
7	ניר	39	זכר	רווק	אין	תואר ראשון במשפטים	15	25%	חיצוני
8	רויטל	48	נקבה	נשואה	4 ילדים, 2 מהם קטינים	תואר ראשון במשפטים	22	50%	חיצונית
9	מיטל	40	נקבה	רווקה	אין	תארים ראשונים : במשפטים ובקרימינולוגיה ותואר שני בקרימינולוגיה	7	40%	פנימית
10	רעות	36	נקבה	נשואה	2 קטינים	תארים ראשון ושני במשפטים	10	30%	פנימית
11	אסף	37	זכר	נשוי	2 קטינים	תואר ראשון במשפטים	10	10%	חיצוני
12	אבישי	36	זכר	רווק	אין	תארים ראשון	9	30%	חיצוני

			ושני במשפטים						
13	ירון	43	זכר	נשוי	3 קטינים	תארים ראשון ושני במשפטים	17	20%	חיצוני
14	קארין	50	נקבה	רווקה	אין	תואר ראשון במשפטים	17	15%	חיצוני
15	עידן	39	זכר	נשוי	1 קטינה	תארים ראשון ושני במשפטים	13	10%	חיצוני

כלים והליך

איסוף הנתונים נעשה באמצעות שימוש בראיונות פתוחים חצי מובנים (semi-structured interview) (Cunningham at el. 2011). ראיונות מסוג זה מאפשרים למשתתפים להעלות נושאים, רגשות והשקפות אישיות ביחס לנושא המחקר. לצורך איסוף הנתונים נבנה מדריך ראיון, שכלל שאלות בנוגע להשפעה שיש לעבודה שלהם עם עברייני מין על חייהם, כגון: איך את/ה רואה את העבודה עם עברייני מין? האם יש לך ביטויי בחיי היומיום שלך? . לכל אחד/ת ניתנה האפשרות לקחת את הראיון לכיוון הייחודי לו/ה ובכך להעניק משמעות ייחודית לחוויה האישית שלו/ה. שיטה זו מאפשרת גמישות, מזמנת לשיח נוסף ומאפשרת למשתתפים להביע את עצמם ולשתף במה שנכון להם. שיטה זו גם מאפשרת לחוקר לשאול שאלות נוספות בהתאם לצורך, כמו גם להתאים את סדר השאלות לשיח המתקיים בין החוקר ובין המשתתף (שקדי, 2015; Smith, Flowers, & Larkin, 2009).

במחקר נעשה שימוש במדגם מכוון (Purposeful sample), מדגם המאפשר לאתר ולבחור משתתפים המייצגים את האוכלוסייה הנחקרת ואשר יש ביכולתם ללמד על התופעה הנחקרת (Palinkas, 2009; Smith, Flowers, & Larkin, 2015; et al.). איתור המשתתפים במחקר הפנייה למשתתפים נעשתה על ידי המחברת השנייה, ממונה על תחום עברייני המין בסניגוריה הציבורית הארצית. פנייה ראשונה נעשתה באמצעות שיחה טלפונית בה הציגה המחברת את נושא המחקר וביקשה את הסכמתם לקחת חלק במחקר. המחברת פנתה לשמונה עשר עורכי דין. עם חמישה עשר מהם, שהביעו הסכמה לקחת חלק במחקר, קבעה מועד לראיון. בראיונות הוצג שוב נושא המחקר, הובהר להם כי ההשתתפות הינה וולונטרית וללא כל תמורה וכי הם יכולים בכל עת לסרב לענות על שאלות בהתאם לרצונם. עוד הוסבר להם כי הראיונות ישמשו לצרכי מחקר בלבד, וכי הם רשאים להפסיק את הראיון בכל עת, מבלי שיינזקו

מכך. הובטחה להם אנונימיות מוחלטת. כל משתתף הביע את הסכמתו לקחת חלק במחקר והסכים שהראיונות יוקלטו. כל ראיון ארך בממוצע כשעה.

ניתוח הנתונים

כל הראיונות תומללו. לכל מרואיין ניתן שם פיקטיבי, על מנת למנוע זיהוי. הראיונות נותחו באמצעות ניתוח תמאטי של תמלילי השיחות על פי פרדיגמת המחקר איכותנית-קונסטרוקטיביסטית (שקדי, 2003, 2011). בשלב הראשון התבצעה קריאה ראשונית של כל הראיונות בשלמותם, על סמך ההנחה שהמחקר האיכותני-קונסטרוקטיביסטי מתייחס למידע כהוליסטי והקשרי, כאשר מטרת הקריאה היא לתת לחוקר אוריינטציה רחבה וכוללת, ותחושת שלמות של הנתונים. לאחר מכן, התבצע תהליך של חלוקת הנתונים לקטגוריות עיקריות ולתת קטגוריות על פי נושאים המאפיינים את הנתונים של כל קטגוריה. מטרת שלב זה, שלב המיפוי, היא מציאת קשרים בין הקטגוריות ועיבודם של קטגוריות-על ותתי-קטגוריות. ניתוח היחסים והקשרים בין הקטגוריות מאפשר לשייך אותן לאותה משפחה, וליצור קטגוריות-על שמאגדות תחתן תתי-קטגוריות המתארות את תכונות קטגוריות-העל.

לאורך שלבי המחקר הייתה הקפדה על אמות המידה המקובלות במחקר איכותני (שקדי, 2012). לאמינות המחקר תרמו הקפדה על תיעוד מדויק וניתוח שיטתי. במטרה לצמצם הטיות אפשריות במחקר, שתי המחברות ליוו את הניתוח על ידי קריאת הטקסטים ובחינתם. במהלך איסוף הנתונים ולאורך כתיבת הפרק היתה הסכמה בין המחברות לגבי אופן ניתוח הנתונים.

ממצאים

המשתתפים תיארו את הייצוג של עברייני מין כשונה מזה של עבריינים רגילים ודיווחו על ההשפעה שיש לחשיפה שלהם לעבריינים ולעבירות המין על חיי הרגש שלהם ועל ההתנהלות בחיי היומיום. מניתוח תכן של המשתתפים עלו שלוש קטגוריות מרכזיות, שכל אחת מהן כוללת תת קטגוריות. הקטגוריה הראשונה מתמקדת ברובד אינפורמטיבי, בו המשתתפים מתארים את הייחודיות של עברייני המין וההבדל בייצוג בהשוואה לעבריינים אחרים. הקטגוריות השנייה והשלישית עוסקות בתכנים רגשיים, ברבדים עמוקים יותר שהתבהרו ככל שהראיון עם המשתתפים העמיק. הקטגוריה השנייה מתמקדת ברגשות שהמשתתפים חשים כלפי עברייני המין, לנוכח החשיפה לעבירות וההגנה עליהם. הקטגוריה השלישית מתמקדת בהשפעות הרגשיות וההתנהגותיות על חיי היומיום של המשתתפים. להלן פירוט ההיבטים השונים עליהם עמדו המשתתפים, בכל אחת מהקטגוריות.

הייחודיות של עברייני מין

במהלך הראיונות עמדו עורכי הדין על ההבדל בייצוג עברייני מין בהשוואה לעבריינים אחרים. המשתתפים תארו את עברייני המין כבעלי מאפיינים הייחודיים להם, כמי שלרוב לא שייך לעולם העברייני וזקוק לטיפול ואף התייחסו לקושי בהבניית יחסי אמון (עורך דין-לקוח), משימה שתוארה על ידי המשתתפים כלא פשוטה, לנוכח אופי העבירות והמניפולטיביות שתוארה על ידם כמאפיינת עברייני מין.

הכחשה ואי לקיחת אחריות: מאפיינים ייחודיים או פועל יוצא של סטיגמה חברתית?

עברייני המין תוארו על ידי המשתתפים כמי שיש להם קושי לקחת אחריות על מעשיהם ולהודות בביצוע העבירה/עבירות שעשו. כך למשל רונית מספרת כי: "ישנם עברייני מין מכחישים שגם אם יצולמו בוודא, ימצאו סיפור - יגידו זה האח התאום שלי." המשתתפים תארו את הקושי שיש לעברייני מין להודות במעשיהם, תוך שעשו שימוש במונח הכחשה, כדי לתאר את ההתנהלות של עברייני מין אל מול כתבי האישום "...לרוב מכחישים את הכוונה הפלילית, גם אם הם מודים בעובדות. כלומר, מכחישים את הכוונה המינית..." (קארין). בהדגישם את ההבדלים בהקשר זה בהשוואה לעבריינים אחרים: "מה שאתה לא רואה בעבירות אלימות אחרות [הכחשת המעשה] ... שבנאדם יבוא ויגיד כן עשיתי זה מאוד נדיר." (עידן).

היו שהסבירו את הכחשה ואי לקיחת אחריות בעיוותי חשיבה שאופייניים לעברייני מין, דוגמת רונית: "במקרים רבים ההכחשה באה על רקע עיוותי החשיבה". עם זאת, רבים מן המשתתפים הסבירו את הקושי של עברייני המין להודות בעיקר בשל התפיסה החברתית והסטיגמה החברתית המתלווה לעבירות מסוג זה. דלית מספרת כי "ברוב המקרים הם כופרים כי העבירה מגיעה עם כל כך הרבה קלון ואתה נאלץ לנהל תיקים די אבודים". אסף מסביר כי: "הרבה פעמים התיקים שלהם מגיעים לניהול הוכחות, גם אם לא ממש יש מקום לכך, מתוך זה שהם לא רוצים להודות בעבירה הזאת... בתיקים רגילים, אין את הבעיה הזאת ואין את הסטיגמה הזאת, שנלווית להרשעה ולגזר הדין, אז יש הבדלים גם בייצוג וביכולת שלך להשפיע עליהם להודות. הם מעדיפים לנהל משפט".

הם לא מהעולם העברייני-צריך לטפל בהם

לצד הקושי שתואר לעיל, לפיו בשל ההכחשה ואי לקיחת האחריות יש קושי לייצג עברייני מין, חלק מהמשתתפים התייחסו דווקא לכך שלרוב עברייני המין אין עבר פלילי קודם, הם אינטליגנטיים

ומשתפים פעולה, ולכן במובנים מסוימים העבודה איתם נוחה יותר. אסף מסביר כי "יש הבדלים, בוודאי, בין ייצוג עבריינים בכלל, לבין ייצוג עברייני מין. תמיד יש מקרים חריגים, אבל באופן כללי, הרבה פעמים לעברייני מין אין עבר פלילי, הם לא מהעולם העברייני, הם אינטליגנטיים יותר. יש להם כל מיני בעיות שונות, כולל הפרעות אישיות, אך מבחינת יחסי עורך דין, הרבה פעמים יותר קל לי איתם, כי יותר קל להם להבין מה שאתה מדבר איתם ולהקשיב לעצות עורך הדין. כמובן שיש חריגים". עידן הגדיר אותם כ: "אנשים יותר "נורמטיביים" שהסתבכו, ואותם יותר קל לייצג, לעומת עבריינים בעלי אישיות אנטי סוציאלית." אבישי מציין אף הוא: "העבודה שלי עם עברייני מין קלה יותר... הם קולטים מהר יותר מה לעשות, הם נאותים להקשיב ליעוץ המשפטי." עם זאת, מרבית המשתתפים תארו דווקא את הקושי שמתלווה לייצוג של עברייני מין והתייחסו לכך שמדובר באוכלוסייה שלרוב סובלת מפתולוגיה של הפרעות אישיות, בעיות נפשיות ושכליות, זקוקה לטיפול ולא תמיד אחראית למעשיה. כך למשל, דוד ציין כי "...חלק ניכר מהאנשים נעים על הספקטרום של בעיות פסיכיאטריות ושכליות". מיטל תארה את עברייני המין כ: "... אוכלוסייה שיש לה נזקקות טיפולית... אוכלוסייה שהיא בעצמה פגועה או במישור השכלי נפשי, או סוציאלי, או פגיעות שהם חוו בעצמם ההתפתחות הפסיכו-סקסואלית שלהם היתה מאוד מופרעת..." , לכן, בייצוג של עברייני מין, בעיקר אלו בעלי המוגבלויות (נפשית, קוגניטיבית וכדומה) נדרש הסניגור: "לגייס משאבים נוספים מעבר לטיפול המשפטי" (מיטל), כדי לתת מענה גם בהקשר זה.

הבניית יחסי אמון: משימה כמעט בלתי אפשרית

קושי נוסף שתואר על ידי המשתתפים נגע באופן ישיר ליחסי אמון שנדרשים בין סניגור ללקוח, כתנאי הכרחי לשיתוף פעולה בין השניים. רויטל מסבירה: "כל תחילת קשר עם לקוח מתאפיין בהבניית אמון. הלקוח נמצא במצב המצוקתי ביותר שלו... והוא איננו מכיר אותי... איננו יכול לדעת אם יכול לתת בי אמון וכמה, איננו מכיר את שיטת ההופעה שלי בבית משפט. הוא בעצם מפקיד את חייו בידיו של עורך הדין מבלי לדעת עליו כלום." בהקשר זה, כאשר מדובר בעברייני מין, הדגישו המרואיינים את הקושי בהבניית אמון שייחודי לעבודה עם אוכלוסייה זו בשל המאפיינים הייחודיים שלהם ובשל אופי העבירות שביצעו. תיאור עברייני המין כמניפולטיביים מקשה על הבניית יחסי אמון. קארין מסבירה: "יש להם אלמנט של מניפולטיביות שמשפיע על ההתנהלות שלהם שמנגד מקשה על הייצוג...לקוח מנסה לתחמן אותי, לא בשאלה של אם עשה את המעשה או לא, אלא להפעיל עלי מניפולציות, את לא נלחמת עלי, את לא זה, את לא זה..." ועידן מוסיף: "...מניפולטיביות..."

חלקלקות... אגוצנטריות... התפיסה הקורבנית, למרות שהרסו לאנשים את החיים ואז מתבכיינים על עצמם".

אופי העבירות תואר אף הוא כנושא שמקשה על הבניית יחסי אמון. רויטל מתארת את הקושי: "עבודה עם עברייני מין כוללת בחובה רבדים אחרים נוספים אינטימיים, רגישים, שלא מופיעים ביחסי עורך דין - לקוח בתיקים שאינם עבירות מין... כבר בתחילת המפגש הראשון אני צריכה לצלול לטרמינולוגיה מביכה... הוא לא רק לא מכיר אותי, הוא צריך לומר לי תוך חמש דקות אם איבר המין שלו היה זקור או לא... מלאכת מחשבת, לבנות אמון, לפרוץ את משוכות המבוכה". אבישי מחדד את ההבדל בין עברייני מין לעבריינים אחרים: "...האופן שבו אתה נדרש להיכנס לשאלות אינטימיות, שאתה לא נדרש להיכנס אצל לקוחות אחרים - הרגלים מינים, תיאורים של סיטואציות אינטימיות... לעתים אם מקבלים תשובות שגויות, זה יכול לגרום ליותר נזק מאשר לתועלת".

רגשות כלפי עברייני המין, לנוכח החשיפה לעבירות וההגנה עליהם

תמהיל של רגשות: כעס גועל ודחייה למול רחמים ואמפתיה

בחינה של התחושות והרגשות עליהם דיווחו עורכי הדין בראיונות מצביעה על תמונה מורכבת. לצד רגשות של כעס, גועל ודחייה, ציינו רבים מהם כי הם חשים רחמים ואמפתיה, כשנחשפים לסיפורי החיים של אותם עבריינים, ולמעשה הם עושים הבחנה בין העבירה לאדם. המשתתפים מתארים את ההבחנה הזו כפועל יוצא של תהליך שעברו עם הזמן והניסיון. רונית מספרת: "העבודה שלי עם עברייני מין עברה התפתחות. בתחילת הדרך הם הגעילו אותי... עם הזמן ועם הניסיון, למדתי לעשות הפרדה בין העבירה עצמה לבין הבנאדם. היום אני לא קוראת לזה עברייני מין. אני אומרת הוא פגע מינית". בדומה, מסבירה רעות כי "במהלך השנים, הבנתי שאנשים מבצעים עבירות מין לא כי הם "חרמנים" (סליחה על הביטוי) כי רובם הגדול עושים את זה כי משהו עומד מאחורי המעשה – בין אם הם היו קורבנות, או קווי אישיות מסוימים כמו שאני לא אכעס על חולה נפש שרצח מישהו, כי הוא עשה את זה מתוך המחלה שלו, כך לא אכעס על עברייני מין".

מרבית המשתתפים עמדו על האמפתיה והרחמים שהם שחשים כלפי עברייני המין, שלרוב נובעת לנוכח סיפורי החיים הקשים שלהם והיותם קורבנות בעצמם. כך למשל, רעות אומרת: "כשאתה קורא את כתב האישום אתה מרגיש את כל הרגשות שהציבור חש... אבל כשאתה פוגש את הבנאדם זה תמיד אחרת. הרבה פעמים אתה פוגש אדם פגוע בעצמו ודל בעצמו" דלית מוסיפה: "בתור סניגורית, אם אין לך ולו טיפה של אמפתיה, את לא יכולה לייצג אותו בצורה מיטבית, לכל אחד יש סיפור חיים

מאחוריו...". וניר אף מפרט: "... יש לי עברייך מין שהדוד שלו ואבא שלו ביצעו בו כשהיה ילד עבירות מין... כשאני שומע ממנו בכנות מה עבר עליו כשהיה ילד, יכול ליצור אצלי רמת הזדהות, כאב, אמפתיה ויכול למצוא את הדרך גם במישור הרגשי אצלי...".

עם זאת, לצד ההבנה והאמפתיה שתיארו המשתתפים, חלקם תאר קושי רגשי להבחין בין האדם לעבירה ודיווח על תחושות ורגשות קשים שעולים, עד כדי אי מוכנות לייצג את העברייך. אסף לדוגמא אומר: "יש לפעמים לקוחות שמהדיבור ומהשיחה אתה ממש כבר מתחיל להיגעל. ברגע שזה קורה אני משתדל לא לייצג". רויטל מוסיפה: "יש כאלה מגעילים נורא...". מיטל היטיבה לתאר את המורכבות שבהגנה על עברייני מין: "כאשר אתה נפגש עם עברייך מין באופן כללי, הוא מעורר בך תמהיל של רגשות. יש את האמפתיה כלפי הבנאדם, מה שהוא עבר, יש כעס כלפי מה שהוא עשה ולפעמים יש רגשות של גועל ודחייה...".

חלקם התייחסו לזהות הקורבן ואופי העבירה כגורמים המשפיעים על רגשותיהם עד כדי אי הסכמה לייצג את עברייני המין. זה בא לידי ביטוי מדברי המשתתפים, בעיקר במקרים בהם עברייני מין פגעו בתינוקות ובילדים. רעות מסבירה: "קו אדום יכול להיות אם זה עברייך מין שביצע מעשים קשים בתינוק... לגבי תיקים של עבירות מין בילדים – זה יותר קשה לי מעבירות מין בבגירים". עידן מציין: "...לא נראה לי שאני אקח עוד תיקים כאלה... שיש בהם פורנוגרפיה של קטינים". מיטל ואסף שיתפו בכך שהם סולדים מייצוג של מגלי עריות, תוך התייחסות לכך שימעלו בתפקידם, באם יטפלו בתיקים מסוג זה: "...המקרים הקיצוניים שבעיקר מעוררים בי את התחושות הקשות, הם המקרים של גילויי עריות... אני חושבת שהוא זקוק להגנה הטובה, שאני לא אוכל לספק לו בשים לב לרגש שהוא מעורר בי." (מיטל). "... קשה מאוד לייצג בהם מבחינה רגשית, מוסרית... אני מאוד מאמין בזכות הייצוג, אבל אני לא חייב לייצג בכל תיק." (אסף). יוצאת דופן היתה רונית, בכך שהדגישה כי הקו האדום שלה הוא דווקא אנשים שפוגעים בקורבנות זרים: "... היה לי תיק של מישהי שיצאה לרוץ בלילה, ומישהו תפס אותה על הגשר ואנס אותה. כמו התיק של האונס בגן העיר, שלא הייתי מוכנה לייצג בו. זה הפחד הכי גדול שלנו... אונס אלים ואכזרי של קורבן זר, שאלה המקרים הנדירים, שקשה לי איתם... זה פחות מלחיץ אותי כאשר זה לא בכוח ולא באיומים... בחורה מסתובבת עם חבר שלה ונאנסת בנוכחותו וגם הוא נאנס? זה קו שאני לא יכולה לבלוע אותו. במקום שצריך להיות הכי מוגן? לא הייתי מוכנה לגעת בתיק הזה בעד שום הון בעולם. אני לא יודעת איך לייצג אותו נאמנה, כאשר בא לי להרוג אותו."

הצורך בנטרול הרגש: חוסר שיפוטיות ואובייקטיביות

היבט נוסף שעלה מדברי המשתתפים הוא הצורך לנהוג בחוסר שיפוטיות ובאובייקטיביות, על מנת שיוכלו לבצע את עבודתם נאמנה. המשתתפים הדגישו את הצורך האישי שלהם שלא לדעת פרטים על העבירה מעבר לנדרש לצורך הייצוג. חלק מהמשתתפים תארו את החובה "להתעלם" מרגשות ולנהוג באופן אובייקטיבי ולא שיפוטי. רעות מתייחסת לסוגיה זו בכך שהיא אומרת: "קבלה זו לא המילה, אצלי זה חוסר שיפוטיות. התפקיד שלי להגן עליו. וגם לו מגיע ההגנה הטובה ביותר, גם אם ביצע את המעשה הקשה ביותר והמכוער ביותר. ברור שיש לי גם אמפתיה כלפי הקורבנות, אבל התפקיד שלי כרגע מחייב להיות לצד הנאשם...זעם וכעס, זה לא רלבנטי, כי אם יהיה לי זעם או כעס זה ישפיע על הייצוג שלי....אני חייבת לבוא ממקום שהוא לא שיפוטי". בדומה, אומרת מיטל: "אני צריכה לתת לו את הייצוג המשפטי הטוב ביותר, בלי קשר אם הוא מעורר בי או לא מעורר בי תחושות אמפתיה, ופעמים רבות עיקר המוקד שלי היא בטיעון המשפטי הטהור". אבישי מוסיף: "אין לי בעיה עם המעשה שהוא עשה ובמי הוא פגע. אני לא אטום רגשית, אבל אני מייצג אותו". דוד מתייחס אף הוא לצורך באי שיפוטיות: "עשה מעשה נוראי, אבל גם לו נגרמו עוולות בחיים. לא מסתכל בעין שיפוטית".

כל המשתתפים למעט אחד הסבירו את ההעדפה שלהם שלא לדעת אם עבריין המין באמת ביצע את העבירה, בבעיות מקצועיות ואתיות העלולות להתעורר, ולא דווקא בשל העובדה כי מדובר בעבריין מין. דלית מסבירה: "...אתה לא רוצה לדעת את האמת, כי אם אתה יודע אתה נכנס לבעיות אתיות. הסניגור צריך להיות חכם גם בשיחה עם הלקוח וגם בשיחה עם עד ולדעת דווקא מתי להפסיק לשאול. אם הוא יתוודה בפני, אז אני לא אוכל לנהל את התיק ולהגיע להוכחות... סניגורים לא רוצים לדעת, כי אף אחד לא רוצה לעבור עבירות אתיות." עידן מוסיף: "... התפקיד שלי הוא לא לברר את האמת. אני לא שופט. התפקיד שלי לנתח תיק ולעשות הערכה של סיכון מול סיכוי ולכן מה באמת היה לא באמת מעניין אותי." יוצא דופן היה דוד, אשר שאמר כי הוא דווקא כן מבקש לדעת את האמת: "הגישה שלי היא אחרת: כן לשאול מה היה, כי אני חושב שאם אני לא אשאל אותו מה היה, הוא יוכל בשלב מאוחר יותר למסור גרסה לא תואמת, שעליה ביססתי קו הגנה ואת החקירות הנגדיות, ואני לא אוכל להכין אותו למשפט ולחקירה במשטרה ולעדות וכל דבר אחר בצורה המיטבית. לכן, בגישה שלי, אני לוקח את הסיכון הזה...".

השפעות רגשיות והתנהגותיות על המשתתפים

מרבית המשתתפים תיארו מגוון של השפעות רגשיות והתנהגותיות שהן פועל יוצא של עבודתם עם עבריין מין. המשתתפים דיווחו על שינוי שחל בתפיסת עולמם שהוביל למודעות יתר בכל הקשור

לפגיעות מיניות ולאובדן התמימות והאמון באחר, הם הביעו את החרדה שמלווה אותם מכך שילדיהם או ילדי קרוביהם יפלו קורבנות ותיארו את הצעדים שהם נוקטים כדי להגביר את המודעות וההסברה, לצד הטלת מגבלות על הילדים. לבסוף, תארו המשתתפים את ההשפעה הרגשית שעבודה עם עברייני מין עליהם.

מודעות יתר: אובדן התמימות והאמון באחר

ההגנה על עברייני מין והחשיפה לעבירות שביצעו הובילה לעלייה במודעות ולשינוי בתפיסת עולמם של המשתתפים. חשדנות, אובדן התמימות ואובדן האמון באחרים חזרו על עצמם בפי כולם: "הפכתי להיות חשדנית יותר, צינית עד מאוד, אני כבר לא בנאדם תמים, אני בנאדם מפקח יותר... זאת העבודה הזאת, היא הופכת אותך לחתול רחוב..." (קארין). "פעם באמת הייתי תמימה...לא פחדתי... הייתי יכולה לעצור בתחנת דלק באמצע הלילה ולהיכנס לשירותים הציבוריים. היום אני לא עוצרת... שירותים ציבוריים נהיו זירת מלחמה." (דלית). "... התמימות שהיתה לי לפני העבודה בסניגוריה - נעלמה... אתה מסתכל על העולם במבט חשדני... וזה לא קורה לי עם עבירות אחרות." (מיטל). "זה ברמת הפרנויה... העבודה הזאת לא יכולה להשאיר אותך בתמימות שאתה נולדת." (ירון). "אתה לומד לא לבטוח באף אחד" (עידן).

ביטוי קיצוני להשפעה של החשיפה לעבירות המין בא לידי ביטוי בהבעת חשש של שתי משתתפות, רות ורעות, שצינו כי את החשש שגם ילדיהן הן, יכולים לפגוע באחרים. רות מתארת את "הקושי האמיתי... כאמא לייצג נערים פוגעים מינית ואת כל היום בסטרס, חוששת שמא זה יקרה גם אצלך... במסגרת העבודה אתה נתקל בנערים פוגעים מינית שבאים מהמשפחות הכי נורמטיביות שיש, שקיבלו חינוך טוב עם ערכים טובים ובכל זאת פגעו". רעות מוסיפה: "אני חושבת שהאבסורד הוא שכל אחד ברחוב יכול להיות עבריין מין וזה כן משפיע עלי בהתנהלות שלי עם הילדים. זה מפריע לי שהילדים יכולים להיות או פוגעים מינית או נפגעים מינית ואני לא יודעת לומר מה קשה יותר. אני יותר חשדנית כלפי הילדים שלי. אני פחות אתן להם להיות חופשיים בפעולה, כי מה שעובר לי בראש לא עובר להורים אחרים בראש וזה כי אני יודעת שהם לא שונים מאנשים אחרים ואי אפשר לזהות אותם".

מוטיב ייחודי שאפיין רק גברים שהשתתפו במחקר התייחס לעלייה במודעות לצורך להיזהר מתלונות שווא. הם הסבירו את הפחד שלהם מפני תלונות שווא כפועל יוצא של עבודתם. ירון מתאר: "חלו שינויים בחיים שלי גם בתור גבר עם פוטנציאל הפללה... אני לא אשכח את זה וזה בעיני היה נקודת ציון לאיך שהחיים שלי השתנו ביחס לעצמי... אשתי ואני חזרנו מהצגה, הבן שלי היה עם בייביסיטר תיכוניסטית... [הסעתי אותה] וכל הדרך נצמדתי לדלת השמאלית שלא תתפרש כתנועה לא לעניין...". דוד מסביר: "אני נזהר יותר בכל מה שקשור עם נשים ועם נערות, כדי שהשיח או

ההתנהגות שלי לא יהיה בה ולו קמטון שיהיה בה משהו מיני... אני יודע שיש יותר ויותר מקרים של אירועים מינוריים שיוצאים לחלוטין מפרופורציה ומגיעים לתיקים פליליים ואם אדם לא נזהר בהם הוא יכול להסתבך...". ואסף מוסיף: " לי יש פוביות אישיות מחשש מתלונות שווא - אני לא מוכן להסיע סטודנטיות באוטו מדיון לדיון... אני לא מוכן שתהיה אפשרות כזאת בכלל למישהו או מישהי שתוכל לבוא ולטעון שעשיתי לה משהו."

ירון ועידן התייחסו בהקשר זה גם לילדים. ירון מסביר: "אני בתור הורה, שמאוד קשור לילדים שלי, ואני אחראי מקלחות בבית, כאשר הבת שלי הגיעה לגיל 5, אמרתי לאשתי, אני לא מקלח אותה יותר, או שתלמד לבד או שאת מקלחת אותה... אני זוכר את זה שהבת שלי היתה צעירה יותר, חברות שלה היו מגיעות אלינו הביתה... גם כהורה וגם כגבר, הייתי חושש מזה שאני לבד בבית, והייתי חושב איזה הורים מטומטמים שולחים ילד שרק האבא נמצא שם...". עידן מוסיף: "זה הופך אותך גם לאדם זהיר. אני לא אגע ולא אתקרב לשום ילד שהוא לא הילד שלי. אם אני אראה ילד נופל ונפצע, אני לא אתקרב אליו – שאבא שלו יעזור לו."

חרדה מקורבנות של ילדים: מודעות הסברה והגבלות

העלייה במודעות שתוארה לעיל ותפיסת העולם החשדנית שאפינה את המשתתפים, חברו אצלם לחרדה ודאגה לילדיהם או לילדי קרוביהם. הלנה מסבירה: "...מתחילה לחשוב שכל אחד יכול להיות פוגע מינית בילדים... המוטיבים שחוזרים בסיפורים יכולים להביא אותי למחשבה שזה עלול לקרות לילדים שלי... של המשפחה, של חברים...". המשתתפים תארו את הצורך להטמיע אצל הילדים, עוד מגיל צעיר, מודעות למצבי סיכון, דוגמת דליה: "ככל שמדובר בילדים... זה מעלה הרבה חרדות... אני מנסה לגדל את הילדים שלי עם מודעות... אני כן מזהירה את הילדים שלי... לשירותים ציבוריים אין ללכת לבד... לבית שיש אח גדול או אבא... אני לא מרשה [ללכת]". רויטל מדגישה את מאמצי ההסברה שהיא נוקטת מול ילדיה: "... אני אומרת להם, אתם יודעים שיש אנשים שאוהבים ילדים. שימו לב. הם מודעים... ולכן אני לא חרדתית... פיתחתי ילדים יותר משוכללים בזכות העבודה והם יכולים להיות יותר ערניים. אני סומכת עליהם."

מספר משתתפים התייחס להגבלות שהם מטילים על ילדיהם, בעיקר בכל הקשור ביציאה מהבית. הלנה משתפת: "... אם אני שומעת שהם ירדו לגינה, אני אומר לא, ואזהיר מפני החששות, כאילו שזה נורא שכח". דברים דומים נאמרו על ידי ירון, שמביא דוגמה קונקרטיה כדי להסביר את משנה הזהירות בו אישתו והוא נוקטים: "... אנחנו הרבה מסייעים... אנחנו [אני ואישתי] ברמת זהירות מוגברת... הסיפור הזה שהילדים שלי לא ילכו לבד ברחוב הראשי, זה לא מופרך – היה תיק

של נאשם שפגש ילדה בת 7 באותו רחוב ראשי שאני גר, פיתה אותה לעלות איתו לחדר המדרגות ושם ביצע בה עבירות מין. הילדים שלי מאוד מודעים לדברים."

שתי מרואיינות אחרות תארו סיטואציות הממחישות את הזהירות היתרה בכל הקשור בפחד מפגיעה בילדים: "... הבת שלי סיפרה לי שנהג ההסעות מחלק ממתקים והיא הילדה הכי חמודה, אז למחרת הוא כבר לא עבד כנהג הסעות. האוזניים שלי מכירות את הפתיינות הזאת... חרדתית אני לא. אני ערנית מאוד, כמו שד... אני יכולה לשאול את הבן שלי, מישהו מציק לך? מישהו אומר לך לא לספר... מישהו פעם נגע לך בבולבול? הוא אומר לי, מה? מסתכל עלי ואומר אמאילה, אמא את מטורפת..." (רונית). "אני חושבת שאני מזהה פדופילים יותר מהר מכל אחד אחר. אני רואה את המבטים העוקבים שלהם אחרי הילדים... היה שם איזה מישהו [במפגש חברתי], שהתעסק עם הילדים הקטנים, ואז ישר קמתי ולקחתי את הילד הקטן ושמתי אותו ליד אמא שלו" (קארין).

הורים לילדים קטנים הדגישו בעיקר את הדאגה מהשארית הילדים עם אחרים, כולל בני משפחה, ביחידות. רות מספרת כי היא: "... פשוט מונעת מהם [מהילדים] להיות עם אנשים ביחידות. גם עם בני דודים שלהם." אסף מצהיר: "אני לא מוכן שהילדים שלי יישארו עם מישהו זר, למעט סבא שאני מכיר אותו. אין מצב שיהיה בייביסיטר ממין זכר..." עידן מרחיב: "... אני את הילדה שלי בחיים לא אשאיר עם בנאדם זר... אתה לומד לא לבטוח באף אחד - לא בשומר בבית הספר או בגן לא בנהג ההסעות ולא באף אחד... אני רואה אותו [מאבטח בגן] כשמגיעים ילדים... הוא מתבק אותם והדבר הראשון שעלה לי זה - אולי רצית להיות מאבטח פה כדי לחבק ילדים בסביבה?". דברים דומים אמרו גם שלושת המרואיינים, להם אין ילדים. כך למשל תיארה מיטל "...כאשר הלכתי עם האחיינית שלי לגינה ועבר שם גבר שלא היה עם ילדים, והוא נעצר ופתאום האנטנות שלי נזעקו" ואבישי כבר יודע ש"כאשר יהיו לי ילדים אני אזהר יותר כי אני בתוך העולם הזה ואני מכיר. לאחי יש תינוקת ואני כן מסתכל על דברים."

השפעה רגשית על נפשם של המשתתפים:

כל המשתתפים תארו השפעות רגשיות ונפשיות שהם חווים כתוצאה מהעבודה שלהם עם עברייני מין. תוארו סימפטומים של חודרנות, ניתוק רגשי והימנעות, והפרעות בשינה, כמתואר להלן. חודרנות באה לידי ביטוי בקושי להתנתק מה"תיקים" ובהשפעה שיש לזה על רווחתם הנפשית: "... זה איתי [תיקים של עברייני מין]... לעומת מקרה של שוד, שלא ילווה אותי כל היום... " (רעות). אני לא רואה בחיים שלי את התיקים שהם לא של עברייני מין שצצים לי במשך החיים. זה נכון אך ורק לעברייני מין. " (רות) "יש לי טראומות ממפגשים עם עברייני מין מסוימים... אני זוכר אותם היטב."

(אסף). " יש סיטואציות שמלוות אותי בקריאת חומרים, סרטים, מאוד מטרידים ומאוד משפיעים. (רעות).

שני משתתפים התייחסו להשפעה שיש לחשיפה לתכני העבירות על חיי המין שלהם: "אני מייצג בתיק שגם כן גובה ממני מחיר אישי... נאלצתי ללכת לפרקליטות ולצפות בפורנוגרפיה ילדים... זו אחת החוויות הקשות... כשאתה חוזר הביתה, אתה לפעמים נזכר במה שראית ובא לך להקיא, זה יכול להשפיע על חשק מיני וזה ממש לא נעים." (אסף). "...היה עברייך מין שביזה את אשתו והשתין עליה והכריח לשתות את השתן... אנס אותה ברגע שהבנתי שאני מקבלת בחילה בזמן שאני שוכבת במיטה שלי, הבנתי שאני מוכרחה להפריד את העבודה מהחיים הפרטיים..." (רויטל).

השימוש במילים ניתוק רגשי והימנעות חזרו אצל המשתתפים בהקשרים שונים. עידן סיפק דוגמא לניתוק רגשי בכך שאמר: "אתה עושה ניתוק של הרגשות... אתה עובד מהראש... זה המצב הנתון ואני מנסה לעזור לו בנסיבות הקיימות. אני לא מתחיל לבכות, לא עליו ולא על הקורבן ולא על הסיטואציה". הלנה מסבירה שהיא מנסה להימנע ממעורבות רגשית באופן הבא: "אם אני מכניסה את הרגש זה לוקח אותי למקומות לא טובים ומפריע לי לעשות את מה שאני צריכה... אז אני אעשה את המפגשים פוליטיקלי קורקט. פחות אשאל מה שלומך, איך אתה מרגיש, פחות אשאל שאלות ואחשוף את עצמי לדברים שיהיה לי קשה להכיל אותם."

רעות וניר עושים שימוש במילה ניתוק המצביע גם על הימנעות מחשיפה למידע שלא רלוונטי לצורך הייצוג. רעות מסבירה: "...אולי ניתוק רגשי... אני אקרא את החומרים יותר מעיניים משפטיות... היה תיק של אונס קבוצתי... מכח התפקיד הייתי חייבת לעשות את זה. אונס קבוצתי מאוד מאוד מאוד קשה, אז פחות נכנסתי לשאלות של מה הוא עשה ולא עשה, ופחות נכנסתי לחומר הראיות ונכנסתי לחומר הראיות של הנקודה הספציפית אליה הייתי אמורה להיכנס". ניר מתייחס לניתוק כאל מנגנון שמסייע לו בהתמודדות עם התכנים אליהם הוא נחשף: "אני לא מזדעזע מעבירות קשות... זה כנראה מנגנון פסיכולוגי שאין לי איך להסביר אותו. יש איזשהו ניתוק כאשר התיק מגיע אלי כמייצג. יורד המסך הזה. אם אצטרך להפעיל את הרגש שלי... אני לא אצליח להמשיך בדבר הזה. זה נכון לגבי כל העבריינים וגם לגבי עברייך מין. אחרת אי אפשר... יכול להיות שזה סתם לוקש שאנחנו מספרים לעצמנו". ומיטל מסבירה שהחשיפה הרבה מובילה אף היא ל: "... שינוי במקום של רוויה או איזשהו סוג של פיתוח מנגנון הגנה, כי אתה קורא דברים ותיאורים מאוד מאוד קשים... סף הרגישות במהלך השנים, הלך ונהייה מאוד גבוה. כיום צריך משהו מאוד קיצוני כדי לזעזע אותי... הפכתי קצת יותר קהה רגשית". השפעות רגשיות נוספות באו לידי ביטוי בתיאור של הפרעות בשינה. דוד תאר "קשיי שינה ונדודי שינה – שינה לא טובה. מחשבות בלתי פוסקות על תיק." (דוד). דוגמא נוספת עולה מדברי מיטל המשתפת בכך

שאומרת שיש לה הפרעות שינה ומוסיפה: "... אין ספק שזו עבודה מאוד אינטנסיבית ואתה בצד הלא פופולרי... זה יכול להיות מתיש ובעיקר מתסכל כשאתה לא מצליח וזה נשאר לך, ואתה הולך עם זה הביתה ואתה הולך עם זה לישון. העומס הרגשי והעומס הפיזי... זה נותן אותותיו... מפריע... זה כל הזמן מזמזם לך באוזן... גם בלילה".

דיון וסיכום

הממצאים שהובאו לעיל מראים כי הסניגורים רואים בעברייני מין אוכלוסייה ייחודית, בעלת מאפיינים שונים בהשוואה לעבריינים אחרים, אותם הם מייצגים. התיאורים שסיפקו עורכי הדין עולים בקנה אחד עם ממצאים רבים אחרים לפיהם עברייני מין עושים שימוש ניכר בהכחשה ובמזעור הנזק לקורבנות (למשל: Nunes & Jung, 2013; Ware, Marshall, & Marshall, 2015), הם מניפולטיביים ונוטים שלא לקחת אחריות על מעשיהם (Jung & Dowker, 2016). עורכי הדין אף סיפקו הסבר להכחשה ולאי לקיחת האחריות בראיה החברתית ביחס לעברייני מין ובסטיגמה המתלווה לכך. הסבר זה עולה בקנה אחד עם התפיסה החברתית הרווחת לפיה עברייני מין הם מסוכנים, אינם ברי טיפול, ראויים לענישה מחמירה. הפחד והזעם שמלווים חשיפה של עבירות מין, בעיקר כלפי ילדים גדול יותר בהשוואה לעבירות אחרות (ראו למשל: King & Roberts, 2017; Malinen, Willis, & Johnston, 2014; Pickett, Mancini, & Mears, 2013).

על פניו, נראה כי עורכי הדין מכירים את האוכלוסייה, מתארים את מאפייניה ואף מספקים הסבר המתבקש לנוכח ההכרות שלהם עם התפיסות החברתיות. אולם, ככל שהראיונות העמיקו, והמשתתפים הרגישו בנוח להיחשף מול המראיינת, כך עלתה תמונה מורכבת של ההשפעות וההשלכות של העבודה עם עברייני מין. עוד בתחילת הראיונות ניכרת האמביוולנטיות בכל הקשור בייצוגם. מחד מתוארים עברייני המין כאנשים נורמטיביים שהסתבכו ולכן קל יותר לייצג אותם, שכן הם ללא עבר פלילי, אינטליגנטיים ומשתפים פעולה. מאידך, הם מתוארים כמניפולטיביים, כמי שסובלים מבעיות נפשיות וכזקוקים לטיפול. לכן, העבודה איתם מתוארת דווקא כקשה יותר, משום שעורכי הדין נדרשים לגייס משאבים נוספים מעבר לטיפול המשפטי.

ההבנה לפיה עברייני מין זקוקים לטיפול מתיישבת עם ההסכמה הרחבה של אנשי מקצוע הרואים קשר בין טיפול ושיקום ובין רצידיביזם אצל עברייני מין, בעלי סטייה מינית, בעיקר (Stinson, McVay & Baker, 2016). אולם, הבנה זו דווקא מקשה על עורכי הדין בעבודתם. בכך הם

שונים ממטפלים שעיקר ייעודם הוא למנף את ההבנה הזו לטיפול מתאים ומותאם, על מנת למנוע רצידיביזם. הבנה זו שיש בה כדי לתרום למוטיבציה של טפלים לטפל בעברייני המין, מהווה אבן נגף בעבודת הסנגור. אצל עורכי הדין דווקא המקרים הקשים, כגון פגיעה בילדים משפיעים בכיוון ההפוך, ברצון שלא לייצג אותם. יש בכך כדי לחזק את המגמה המסתמנת מהראיונות, לפיה הגנה על עברייני מין היא מורכבת. המורכבות באה לידי ביטוי גם בקושי לבנות יחסי אמון עם הנאשמים. קושי שהוסבר כנובע מאופי העבירות, הכולל מטבע הדברים עיסוק ברבדים אינטימיים, רגישים, שלא מופיעים ביחסי עורך-דין לקוח בתיקים שאינם עבירות מין. כך, תנאי התחלתי הכרחי לשיתוף פעולה פורה בין סניגור ללקוח מהווה אבן נגף כבר בתחילת התהליך של עבודה עם עברייני המין.

האמביוולנטיות באה לידי ביטוי גם כשעורכי הדין מתארים את התחושות והרגשות שהם חווים בעבודה עם עברייני מין. מהמענה לשאלת הייצוג והתחושות הנלוות לכך ניכר כי לצד הניסיון לשמור על אובייקטיביות ואי שיפוטיות, מושג שחזר בדברי המרואיינים, חווים עורכי הדין מנעד רחב של רגשות לנוכח החשיפה לסוג העבירות והצורך להגן על עברייני מין כחלק מעבודתם. תוארו רגשות של כעס, גועל ודחיה מהחשיפה לאופי העבירות לצד תחושות של רחמים ואמפתיה. רגשות דומים נמצאו גם במחקרים שבדקו את הנושא בקרב מטפלים בעברייני מין (לסקירה ראו: Baum & Moyal, 2018).

המעניין הוא שתיאור התחושות והרגשות לווה בהסברים ו/או בצידוקים, במטרה להדגיש את הצורך שלא להיות שיפוטי ולא לנהוג באובייקטיביות. תיאור התחושות והרגשות השליליים לוו בהבהרות של הסניגורים לפיהן זה לא פוגע בתפקידם המקצועי. יתירה מזו, מרבית המרואיינים תארו את האמפתיה והחמלה שהם חשים כלפי עברייני המין כאשר הם נחשפים לסיפורי החיים הקשים ולנסיבות שהובילו אותם לפגוע. כמעט כולם הסבירו שהם משתדלים שלא לדעת פרטים שאינם רלוונטיים לייצוג. חלקם הסביר זאת ברצון שלא להיות שיפוטי. אחרים תלו את ההסבר בבעיות מקצועיות ואתיות העלולות להתעורר. עו"ד אביגדור פלדמן היטיב לתאר זאת בריאיון חושפני: "...המשחק העיקרי של עורך הדין הוא איך לא לדעת יותר מידי. איך לשמוע באופן מסונן, איך לא לשמוע את הדברים שעלולים להגביל אותך אחר כך... אף אחד לא מספר את האמת... לא החפים מפשע וגם לא האשמים... אלה הכללים. המשפט הוא משחק השקר... אני לא בוחר את השקר. השקר הוא שקר שלו. אני בוחר לייצג את השקר... זה לא אומר בהכרח שהוא אשם. אני מייצג את השקר שלו, אני מוסיף לו מהתבונה שלי, מהיכולת שלי, מהאסתטיקה שלי. שקר צריך להיות אסתטי. אם השקר הוא לא אסתטי הוא ייכשל." (מתוך ראיון של אילנה דיין בתכנית "עובדה", 22 באוקטובר 2011).

ניתן להניח כי הבחנה זו מקורה בצורך לשמור על כללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), תשמ"ו-1986, לפיהם "לא יעלה עורך דין, בין בעל פה ובין בכתב, טענה עובדתית או משפטית בידועו שאינה נכונה" (סעיף 34(א)), וכי "במילוי תפקידיו יפעל עורך הדין לטובת שולחו בנאמנות ובמסירות, ויעזור לבית המשפט לעשות משפט." מקורה של חובת עורך הדין כלפי בית המשפט הוא במשפט האנגלי הרואה את עורך הדין כ-"officer of the court" ("נאמן בית המשפט"). החובה כלפי בית המשפט משקפת את האמון שרוכש בית המשפט לעורכי הדין, והסתמכות בית המשפט על יושרו ואמינותו של עורך הדין המופיע בפניו. אולם, מדברי המשתתפים ברור כי לא מדובר רק בניסיון לשמור על הכללים, אלא גם בהימנעות מחשיפה למידע שיכול להשפיע לרעה על ההתנהלות של עורך הדין. חיזוק לכך אנו רואים בהבחנה נוספת שעושים עורכי הדין בין העבירה לאדם שביצע אותה, כאמצעי לשמר את האובייקטיביות הנדרשת מעורך דין. יתכן כי דווקא ההיכרות עם האדם שמאחורי העבירה מאפשרת לצמצם תפיסות סטריאוטיפיות. בספרות עדויות רבות לכך שמפגשים עם ה"אחר", מצמצמים תפיסות סטריאוטיפיות (Parrillo, & Donoghue, 2013) וכי ידע מוקדם הינו גורם מפחית דעות קדומות וסטריאוטיפים (Hosseinali, 1999). נדמה כי צמצום התפיסות הסטריאוטיפיות מאפשר לסניגורים לרכז את רמת ההתנגדות ולהעלות את רמת האמפתיה כלפי עבריין המין, דבר המאפשר להם לייצג נאמנה את הלקוח.

צלילה לרבדים עמוקים יותר של דברי המשתתפים מראה כי הניסיון להציג את התפיסה לפיה עבודת המשפטנים היא אובייקטיבית, לא שיפוטית ומבוססת על שכלתנות ורציונליזם (לבנקרון, 2014; Bergman & Wettergan, 2015) וללא מעורבות רגשית (Maroney, 2011; Yakren, 2008), בולט בעיקר בהתייחס לשאלת הייצוג, כפי שתואר לעיל. אולם, ניתוח מעמיק של הראיונות בכל הקשור להשפעות על חיי היומיום של עורכי הדין מציג תמונה המאתגרת תפיסה זו ואף העומדת בניגוד לה. בדומה לממצאים קודמים שהצביעו על ההשפעות הרגשיות שיש על משפטנים כתוצאה מעבודתם עם אוכלוסיות פורנזיות (לייטרסדורף-שקדי וגל, תשע"ז; Maroney, 2011), גם במחקר הנוכחי נצפו השפעות רגשיות והתנהגותיות לא מבוטלות על כלל הסניגורים, ללא הבחנה בין אם מדובר בסניגורים פנימיים או חיצוניים, סניגורים וותיקים או צעירים, סניגורים המייצגים בהיקף קטן (10-25%) או גדול (90%; 40-50%) יחסית של עבירות מין ביחס לעבירות אחרות. מכאן שכלל הסניגורים חשופים לסימפטומים המשפיעים על רווחתם הנפשית.

מוטיב חוזר ונשנה הצביע על שינוי בתפיסת עולמם של עורכי הדין, על אובדן התמימות, אובדן האמון וחשדנות בבני אדם באשר הם, תפיסה שמובילה אותם לנקוט באמצעי זהירות, לעיתים קיצוניים עד כדי חשד אפילו בכך שהילדים שלהם עלולים לפגוע באחרים. למעשה, העבודה עם עבריין

המין מובילה את המשתתפים להאמין כי כל אחד הוא קורבן/עבריין בפרטנציה. נראה כי בניגוד להנחת תיאורית העולם הצודק (The Just World Theory, Lerner, 1980), לפיה הנטייה שלנו כבני אדם היא להאמין שהעולם הוא מקום בטוח לחיות בו, עולם צודק בו כל אחד מקבל את המגיע לו, וכי לכל אחד מגיע מה שהוא קיבל, העבודה מובילה את המרואיינים להאמין דווקא בהנחה ההפוכה – העולם לא צודק וצריך להיזהר.

כשמסתכלים על העולם כעל מקום מסוכן, יש לכך מחיר נפשי, בשל העלאת רמת החשדנות והחרדה. המרואיינים תארו מגוון של סימפטומים שמצביעים על כך. הם דיווחו על מחשבות חודרניות שמפריעות בחיי היומיום וקושי להינתק מהתיקים עד כדי השפעה אפילו על יחסי האישות עם בן/בת הזוג. ניסיונות לניתוק רגשי ולהימנעות תוארו כמנגנוני הגנה בפני החשיפה לתכנים המאיימים שעולים מתיאור העבירות שביצעו עברייני המין. עוד דווח על קשיי שינה והפרעות שינה.

החשדנות וחוסר האמון לוו בפחד ובחרדה מליפול קורבן לעבירות מין בעיקר בהתייחס לילדים. המרואיינים תארו חוסר ביטחון באחרים כולל קרובי משפחה שתורגמו להגבלות התנהגותיות ולאיסורים (מהנחיה של להימנע מהליכה לשירותים ציבוריים לבד, איסור על לינה אצל חברים ועד הקצנה שלא להישאר עם בני דודים לבד), לצד העלאת מודעות לסכנות ש"בחופץ". גם אם נעשה ניסיון להציג את הדאגה לילדים באופן אובייקטיבי, כפועל יוצא של הכרת התחום והסכנות, החרדה ניכרה מאופן ההתנהלות עם הילדים. נראה כי הניסיון להציג ראיה אובייקטיבית בתפיסת עברייני המין (לדוגמא, הבחנה בין האדם לעבירה, גילוי חמלה ואמפתיה לנסיבות חיים), לא מפחיתים, הלכה למעשה, מרמת החרדה ומהפחד שמלווים את עורכי הדין בהתנהלות היומיומית שלהם עם ילדיהם. ההתייחסות הייחודית לפוגעים מינית בילדים באה לידי ביטוי גם בקושי לייצג אותם, ולעיתים אף בהעדר מוכנות לייצג אותם (ראו למשל דברי אסף). יש לציין כי הממצאים במחקר זה לגבי הפחד מקורבנות מינית, בעיקר בכל הקשור בילדים, אינה שונה מהתפיסה החברתית הרווחת, הרואה פגיעה מינית בילדים כחמורה יותר בהשוואה לפגיעה מינית בבוגרים (King & Roberts, 2017). תפיסה דומה נמצאה גם אצל מטפלים בעברייני מין, שדיווחו על הפחד שמלווה אותם בכל הקשור לפגיעה בילדיהם ועל כך שהם מגוננים במידה רבה יותר על ילדיהם, בעקבות החשיפה למקרים בהם הם מטפלים במסגרת עבודתם (Baum & Moyal, 2018).

ממצא יוצא דופן שאפיין מספר משתתפים גברים הוא הבעת הפחד שלהם מתלונות שווא, אותו הסבירו כפועל יוצא של חשיפה למקרים בהם נתקלו במסגרת הגנתם על עברייני מין. נראה כי החשיפה הרחבה לה אנו עדים בשנים האחרונות לנושא ההטרדות המיניות (ראו למשל תנועת ME

TOO), משפיעה על הסנגורים, אולי אף במידה רבה יותר מאשר על אחרים שאינם עוסקים בתחום. יש מקום לבחון הנחה זו במחקר המשך.

הסימפטומים שתוארו על ידי המשתתפים יש בהם כדי להצביע על פגיעה ברווחתם הנפשית גם, כפי שהוזכר כבר לעיל, כאשר הייצוג של עברייני מין מהווה אחוז קטן מעבודתם הכוללת. במחקר הנוכחי לא נעשתה הבחנה קלינית שיש בה כדי להעיד על קיומה של הפרעה, אולם התיאורים שעלו מהניתוחים על רמת חשדנות גבוהה, מחשבות חודרניות, קושי להתנתק והפרעות בשינה, לצד השימוש בביטויים המבטאים לחץ ומצוקה, מהווים תמיכה משמעותית לקיומם של מדדי מצוקה ועולים בקנה אחד עם מחקרים על סימפטומים של מצוקה פסיכולוגית שנמצאו בקרב אוכלוסיות שונות שנחשפים לטראומות של אחרים, ביניהם אנשי טיפול ומשפט (לבנקרון, 2014; לייטרסדורף-שקדי וגל, תשע"ז; & Severson, 2016; Baum, 2013; Pettus-Davis, 2013).

מרבית המחקרים שבדקו את ההשפעה של עבודה עם עברייני מין התמקדו במטפלים ולא דווקא בעורכי הדין שמייצגים אותם, מהם ניתן ללמוד על הקשר בין החשיפה לתכני העבירות, להתנהגויות הסוטות ולדפוסי החשיבה הסוטים (פנטזיות, עיוותי חשיבה וכדומה) של עברייני המין ובין ההשפעה הנפשית על המטפלים שבאה לידי ביטוי בלחצים נפשיים, סימפטומים של טראומה משנית, שחיקה ועוד (ראו למשל: Sheehy Carmel & Friedlander, 2009; & Pettus-Davis, 2013; Severson). נראה כי ההשפעה שנצפתה על מטפלים בעברייני מין (לסקירה ראו: Baum & Moyal, 2020) אינה שונה במהותה מזו שנמצאה במחקר הנוכחי אצל עורכי הדין, וכי המחירים הרגשיים שתוארו על ידי המשתתפים דומים לאלו שנמצאו במחקר שבדק את ההשפעה הרגשית על תובעים בפרקליטות, בהתייחס לקורבנות ולתוקפים (לייטרסדורף-שקדי וגל, תשע"ז).

על אף שלעיתים הספרות מדגישה את הקשר בין מדדי מצוקה ובין קשר טיפולי ארוך טווח, אצל הנחשפים לעברייני המין (Levin & Griesberg, 2003), ממצאי המחקר הנוכחי מראים כי השפעה תתכן גם בהקשרים מקצועיים אחרים, במקרה שלנו, לנוכח הגנה על עברייני מין שביצעו עבירות שתוכנן משפיע על רווחת עורכי הדין. יתירה מזו, יש לציין כי ההשפעות שתוארו אפיינו את מרבית המשתתפים, ללא קשר לסוג העסקתם (סגור חיצוני/פנימי), הוותק בעבודתם והיקף העבודה עם עברייני המין. יש בכך כדי לחזק את ההשפעה הרבה שיש לחשיפה על הסנגורים במסגרת עבודתם. זאת בדומה, לאנשי מקצוע נוספים שנחשפו לעברייני מין ולקורבנותיהם. כך לדוגמה, במחקר שנערך בבריטניה נמצא כי צוותי בריאות ורווחה שנחשפו לקורבנות של סחר בבני אדם, הושפעו במידה רבה

יותר מסחר מיני ודיווחו על מדדי מצוקה ושחיקה גבוהים יותר בהשוואה לחשיפה לאוכלוסיות פגיעות אחרות (Kliner & Stroud, 2012). ממצאים דומים המדגימים את ההשפעה הייחודית שיש לחשיפה של עבירות מין וקורבנותיהם, על רווחתם הנפשית של הנחשפים אליהם נמצאה גם אצל חוקרי משטרה שחקרו מקרים של פגיעות מיניות בילדים (Draycott, Andrews & Hurrell, 2018).

לסיכום, ממצאי המחקר מעוררים דאגה אשר למצבם של כלל הסניגורים המייצגים עברייני מין. ניכר כי לחשיפה של הסניגורים לסיפורים הקשים העומדים מאחורי עבירות המין ועברייני המין, ישנה השפעה רבה על רווחתם - במישור הרגשי, הקוגניטיבי, ההתנהגותי והפיזי, וזאת בדומה להשפעה על מטפלים מתחום בריאות הנפש. נראה כי על אף שלרוב עברייני המין אינם מתאפיינים בקווי אישיות אנטי-סוציאליים או פסיכופתיים, ההשפעה על רווחתם הנפשית של הסניגורים גבוהה יותר בהשוואה להשפעה שיש על הסניגורים מעבודתם עם עוברי חוק אחרים. עוד ניכר כי הסניגורים, בחלקם הגדול, עושה שימוש, לרוב באופן לא מודע, בטכניקות ובמנגנוני הגנה של ניתוק רגשי, הדחקה והימנעות, כחלק מההתמודדות שלהם עם החרדה שהם חווים במסגרת עבודתם עם עברייני מין. ניכר כי מרבית הסניגורים לא מודעים או מתעלמים מהמחיר הנפשי הנדרש מהם, ובשל היעדר מודעות, אינם נוטים לפנות לאנשי מקצוע מתחום בריאות הנפש, אינם מביעים עניין בהדרכה פרטנית או קבוצתית לניהול רגשי. יחד עם זאת, ברור הוא כי לעורכי דין אין הגנה מיוחדת מפני ההשפעות הנפשיות של החשיפה. בשונה מאנשי טיפול שרוכשים כלים להתמודדות עם מצבי לחץ במסגרת לימודיהם והכשרתם, לרוב, למשפטנים אין את ההכשרה המתאימה להתמודד עם ההשפעות הללו (לבנקרון 2014). לכן, מסתמנת חשיבות רבה בהרחבת מערך התמיכה וההסברה לטיפול בסימפטומים ולניהול עוצמת החשיפה, באמצעות זיהוי גורמי הסיכון והגורמים המגנים. ממצאי המחקר מצביעים על הצורך בחשיבה מערכתית של מקבלי החלטות לספק מערך תמיכה ממוסד ועל בסיס קבוע (ראו גם: לייטרסדורף-שקדי וגל, תשע"ז).

לצד המסקנות לעיל, יש מקום לציין כי למחקר הנוכחי מספר מגבלות, אותן יש לקחת בחשבון בעת הכללת הממצאים: במחקר הנוכחי השתתפו 15 סניגורים. על אף שגודל המדגם מקובל במחקרים איכותניים, מדובר במדגם קטן יחסית. זאת ועוד, כל המשתתפים הם סניגורים המייצגים עברייני מין מטעם הסניגוריה ציבורית. לסניגור הציבורי ישנה מעטפת הכוללת ליווי של רפרנטים מקצועיים ומומחים מתחום בריאות הנפש. על אף שהליווי הוא בעיקר בהתייחס לסוגיות משפטיות המתעוררות לגבי נקיטת קווי הגנה, ולא מדובר בהדרכה מובנת ושיטתית במטרה להתמודד עם קשיים רגשיים שמתעוררים, יש בכך כדי לסייע. יש מקום לבחון את הנושא במחקרים נוספים, גם בקרב עורכי דין שלא זוכים למערך התמיכה הקיים בסניגוריה הציבורית, ולכן ההשפעה עליהם עלולה להיות חמורה יותר.

לבסוף, יש מקום לבחון את ההבדלים בתוך אוכלוסיית המשפטנים, בהתאם לתחום עיסוקם הספציפי, כולל השוואה בין משפטנים בתחום הפלילי בכלל, ומשפטנים הנחשפים לעבירות מין, בפרט, בהשוואה לאלה שאינם בתחום הפלילי (למשל בתביעת נזיקין של נפגעי תקיפה מינית).

מקורות

- כללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית, תשמ"ו-1986. נדלה ביום 14.11.19 מ : https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/p179_065.htm#Seif25
- לבנקרון, נ' (2014). זולגות הדמעות מעצמן: מחיריה הרגשיים של עריכת דין חברתית. **מעשי משפט, כתב עת למשפט ולתיקון חברתי**, ו', 13-43.
- לייטרסדורף-שקדי, ש' וגל, טי. (תשע"ז), לתבוע ברגש? רגשות התובעים בהליך הפלילי, **המשפט, כ"ג**, 86-47.
- עשת, ת' ווינמץ, ח' (2010). מרכז יום לטיפול בעברייני מין מבוגרים בקהילה. בתוך: מ' שחורי, ש' בן דוד ומ' חובב (עורכים). **טיפול בעברייני מין בישראל: אתגרים בזהוי, באפיון ובמענה טיפולי(עמ' 171-191)**. ירושלים: הוצאת כרמל וקשת.
- פלדמן, א' (2011). "עובדה" ראיון עם אילנה דיין. נדלה בתאריך 14.11.19 מ : <https://www.youtube.com/watch?v=-GZ13EBI-Jk>
- צבר בן-יהושע, נ' (2001). **המחקר האיכותי בהוראה ובלמידה**. גבעתיים: מסדה.
- שחורי, מ', בן דוד, ש' ואידיסיס, י' (2008). עברייני מין ועבירות מין בארץ ובעולם: חקיקה, פיקוח, טיפול ושיקום. בתוך: ח' מהל, מ' חובב ומ' גולן (עורכים). **התמכרויות אלימות ועבירות מין: טיפול לאור החוק (עמ' 421-443)**. ירושלים: כרמל.
- שחורי, מ', ווייס, י' (2010). **דו"ח מחקר קבוצות טיפול בשרות המבחן למבוגרים: בחינת מאפייני אישיות ותרומת הטיפול**. מדינת ישראל: משרד הרווחה והשירותים החברתיים.
- שלסקי, ש. ואריאלי, מ. (2016) מהפוזיטיביזם לפרשנות ולגישות פוסט-מודרניות בחקר החינוך. בתוך: נ. צבר-בן יהושע (עורכת), **מסורות וזרמים במחקר האיכותני: תפיסות, אסטרטגיות וכלים מתקדמים**. (עמ' 23-65). תל אביב: מכון מופת.
- שקדי, א. (2015). **מילים המנסות לגעת. מחקר איכותני- תיאוריה ויישום**. תל אביב: רמות
- Bach, M.H., & Demuth, C. (2018). Therapists' experiences in their work with sex offenders and people with pedophilia: A literature review. *Europe's Journal of Psychology*, 14(2), 498–514.
- Baum, N. & Moyal, S. (2020). Impact on therapists working with sex offenders: A systematic review of gender findings. *Trauma Violence & Abuse*, 21, 193-2020.

- Baum, N. (2016). Secondary traumatization in mental health professionals: A systematic review of gender findings. *Trauma, Violence, & Abuse, 17*(2), 221-235.
- Bergman, B. S., & Wettergren, Å. (2015). The emotional labour of gaining and maintaining access to the field. *Qualitative Research, 15*(6), 688-704.
- Cunningham, P.J, Felland, L.E, Ginsburg, P.B & Pham, H.H. (2011). Qualitative methods: A crucial tool for understanding changes in health systems and health care delivery. *Medical Care Research and Review, 68*, 34–40
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2000). Introduction The discipline and practice of qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.) *Handbook of qualitative research* (Second edition, pp. 1-28). London: Sage Publications.
- Dreier, A., & Wright, S. (2011). Helping society's outcasts: The impact of counseling sex offenders. *Journal of Mental Health Counseling, 33*, 359–376.
- Endler, N. S., & Parker, J. D. A (1990). State and trait anxiety, depression and coping styles. *Australian Journal of Psychology, 42*, 207-220.
- Figley, C. R. (1995). Compassion fatigue as secondary traumatic stress disorder: An overview. In C. R. Figley (Ed.), *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized* (pp. 1–20). New York, NY: Brunner/Mazel.
- Finlay, L. (2011). *Phenomenology for therapists: Researching the lived world*. Chichester, UK: Wiley-Blackwell.
- Hatcher, R., & Noakes, S. (2010). Working with sex offenders: The impact on Australian treatment providers. *Psychology, Crime & Law, 16*, 145–167.
- Holtzman, S., DeLongis, A., & Robinson, L. (2007). Coping and the response to others. *Journal of Social and Personal Relationships, 24* (6), 951-969.
- Hosseinali, T. (1999). International psychology. *Journal of Philosophy and History of Education, 49*, 70-85.
- Hurrell, A., Draycott, S. & Andrews, L. (2018). Secondary traumatic stress in police officers investigating childhood sexual abuse. *Policing: An International Journal, 41*(5), 636-650.
- Jung, S & ,Dowker, B. A. (2016). Responsivity factors among offenders, *Journal of Offender Rehabilitation, 55*, 148-167.
- King,L., & Roberts, J.J. (2017) The Complexity of Public Attitudes Toward Sex Crimes, *Victims & Offenders, 12*(1), 71-89.
- Kliner, M., & Laura Stroud,L. (2012) . Psychological and health impact of working with victims of sex trafficking. *Journal of Occupational Health, 54*(1), 9-15.

- Knight, C., Modi P. (2014). The use of emotional literacy in work with sexual offenders. *Probation Journal*, 61 (2), 132-147.
- Knight, C., Phillips, J. & Chapman, T. (2016). Bringing the feelings back : Returning emotions to criminal justice practice. *British Journal of Community Justice*, 14 (1), 45-58.
- Kozar, C.J., & Day, A. (2017). The therapeutic alliance in offending behavior Change programs: therapist perspectives and practices. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 9(3), 210-219.
- Levin, A., Besser, A., Albert, L., Smith, D., & Neria, Y. (2012). The effect of attorneys' work with trauma-exposed clients on PTSD symptoms, depression, and functional impairment: A cross-lagged longitudinal study. *Law and Human Behavior*, 36(6), 538-547.
- Levin, A.P., & Greisberg, S. (2003), Vicarious Trauma in Attorneys. *Pace Law Review* 24, 245-252.
- Malinen, S., Willis, G. M., & Johnston, L. (2014). Might informative media reporting of sexual offending influence community member's attitudes towards sex offenders? *Psychology, Crime, & Law*, 20(6), 535-552.
- Maroney, T., A. (2011). Emotional regulation and judicial behavior. *California Law Review*, 99, 1485-555.
- Maroney, T., A. (2013). The Emotionally Intelligent Judge: A New (and realistic) Ideal. *Court Review*, 49, 100 -112.
- Marshall, W.L., & Laws, R.D. (2003). A brief history of behavioral and cognitive behavioral approaches to sexual offenders: Part 2. the modern era. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 15, 93-120.
- Maslach, C. (1982). *Burnout: The cost of caring*. Upper Saddle River, NJ, USA: Prentice Hall
- McCann, I. L., & Pearlman, L. A. (1990). Vicarious traumatization: A framework for understanding the psychological effects of working with victims. *Journal of Traumatic Stress*, 3, 131-149.
- Nunes, K. L., & Jung, S. (2013). Are cognitive distortions associated with denial and minimization Among sex offenders? *Sexual Abuse: A Journal of Research & Treatment*, 25, 166-188.
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 42(5), 533-544.

- Parrillo, V. N., & Donoghue, C. (2013). The national social distance study: Ten years later. *Sociological Forum*, 28, 597-614.
- Petersilia, J. (2004). What Works in Prisoner Reentry-Reviewing and Questioning the Evidence. *Federal Probation*, 68(2), 4-8.
- Petrunik, M. (2003). The Hare and the Tortoise: Dangerousness and Sex Offender Policy in the United States and Canada. *Journal of Criminology and Criminal Justice*, 45, 1-32.
- Pickett, J. T., Mancini, C., & Mears, D. P. (2013). Vulnerable victims, monstrous offenders, and unmanageable risk: *Explaining public opinion on the social control of sex crime*. *Criminology*, 51(3), 729-759.
- Przybylski, R. (2015). Recidivism of adult sexual offenders. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Sex Offender Management Assessment and Planning Initiative. Retrieved from [https:// www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=4271086](https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=4271086).
- Sabin-Farrell, R. & Turpin G. (2003). Vicarious traumatization: Implications for the mental health of health workers? *Clinical Psychology Review*, 23(3), 449-80.
- Severson, M., & Pettus-Davis, C. (2013). Parole officers' experiences of the symptoms of secondary trauma in the supervision of sex offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57, 5-24.
- Severson, M., & Pettus-Davis, C. (2013). Parole officers' experiences of the symptoms of secondary trauma in the supervision of sex offenders. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57, 5-24.
- Sheehy Carmel, M. J., & Friedlander, M. L. (2009). The relation of secondary traumatization to therapists' perceptions of the working alliance with clients who commit sexual abuse. *Journal of Counseling Psychology*, 56, 461-467.
- Slater, C., & Lambie, I. (2011). The highs and lows of working with sexual offenders: A New Zealand perspective. *Journal of Sexual Aggression*, 17, 320-334.
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. London: Sage.
- Sofia, Y. (2008) Lawyer as Emotional Laborer, University of Michigan. *Journal of Law Reform*, 42, 141-184.
- Stanton, A. L., Danoff-Burg, S., Cameron, C. L., Bishop, M. Collins, C. A., Kirk, S. B., Sworowski, L. A., & Twillman, R. (2000). *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68 (5), 875-882.
- Stinson, J.D., McVay, L.A. & Becker, J.V. (2016). Posthospitalization Outcomes for Psychiatric Sex Offenders: Comparing Two Treatment Protocols. *International Journal of Offender Therapy & Comparative Criminology*, 60, 708 -724.

- Taft, C.T., Vogt, D. S., Mechanic, M. B., & Resick, P. (2007). Women seeking help for relationship aggression. *Journal of Family Psychology, 21* (3), 354–362.
- Ward, T., & Gannon, T. A. (2006). Rehabilitation, etiology, and self-regulation: The comprehensive good lives model of treatment for sexual offenders. *Aggression and Violent Behavior, 11*, 77-94.
- Ware, J.; Marshall, W.L.; Marshall, L.E. (2015). Categorical denial in convicted sex offenders: The concept, its meaning, and its implication for risk and treatment. *Aggression and Violent Behavior, 25*, 215-226.
- Zakowski, S. G., Hall, M. H., & Klein, L.C., & Baum, A. (2001). Appraisal control. Coping and stress in a community sample: A test of the goodness-of-fit hypothesis. *Annals of Behavioral Medicine, 23* (3), 158-165.
- Zakowski, S. G., Hall, M. H., & Klein, L.C., & Baum, A. (2001). Appraisal control. Coping and stress in a community sample: A test of the goodness-of-fit hypothesis. *Annals of Behavioral Medicine, 23* (3), 158-165.